

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Das Papsttum und der katalanische Prinzipat bis zur Vereinigung mit Aragon

Kehr, Paul Fridolin

Berlin, 1926

VIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68533](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68533)

forte timore mortis. Carnes et sagimina nisi die dominica, III et V feria non manducabit; ab octauis pentecostes usque kalendas octobris omni quarta feria uinum et pulmentum quadragesimale sumens una uice manducabit, omni uero VI feria in pane et aqua abstinebit; a kalendis autem octobris usque ad caput ieiunii II^a, III^a feria et sabbato semel in die manducans et uinum per eleemosinam trium pauperum redimens, nisi in magnis festiuitatibus a caseo et ouo, sicut in XL^a, abstinebit. Carcerem quoque XL dierum a festo sancti Martini usque natale Domini redemptione captiuorum, prout potuerit, excusabit; maiorem uero quadragesimam a capite ieiunii usque in pascha oportet, ut in carcere faciat iuxta oratorium seruorum Dei, ubi die noctuque debitas Deo laudes audiendo et exequendo persoluens, orando et ieiunando, uigilando et plorando, in timore et silencio discalciatiis pedibus in cinere et cilicio sedebit. Arma militaria nullo modo portare debet, nisi forte se ab hostibus defendendo aut contra Sarracenos in prelium equitando. Exilium quippe Ierusalimitanum, postquam placato patre in terra natiuitatis sue secure manserit, arripiendum precepimus. Huius autem ordo penitentiae tam priorum XII annorum quam subsequentium secundum fructum digne satisfactionis habebit remedium Deo miserante a pontifice Romane et apostolice sedis iuxta quod uisum fuerit in penitente cor contritum et humiliatum, quia uoce prophetica spiritus contribulatus approbatur Deo acceptabile sacrificium. Oportet . . .^a religiosos uiros, apud quos manserit, pie discernere, si molestia corporalis infirmitatis predicto penitenti acciderit uel si dies magne festiuitatis occurrerit, siue quilibet sacerdotum, immo episcoporum catholicorum salutare hostias Deo pro eodem offerre contenderit uel si quid pretii ipse aut quilibet fidelium pro ipso pauperibus piusue locis erogare studuerit, quousque Romam Deo tio reuertatur, quid agendum uel indulgendum sit illi. Reddidit sibi Dom[inus] introitum ecclesie, quousque ad terram suam cum pace redeat.

VIII.

Albert Kardinalpriester von S. Sabina an Bischof Pontius von Roda und Barbastro: antwortet auf die ihm durch Bonifaz (von Conques?) überbrachten Fragen, zu deren Beantwortung er den Kanonisten Mauritius, Kardinalbischof von Porto, und die anderen Kardinäle herangezogen habe, und deren Fassung vom P. Paschal II. gebilligt sei. (ca. 1100)

Kopie saec. XII im Cod. can. der Biblioteca provincial in Tarragona cod. 26 fol. 200.

Dieses Stück, dessen Abschrift ich Prof. VALLS Y TABERNER verdanke, ist kirchenrechtlich ebenso interessant wie zugleich aufschlußreich für das damalige Kardinalskolleg und seine Funktionen. Der Kardinal Albert von S. Sabina kommt in JL. 5827 vom 11. April 1100 vor, und den Kardinalbischof Mauritius von Porto, von dem wir hier erfahren, daß er eine kanonistische Autorität war, kennen wir aus dem Liber pontificalis (ed. DUCHESNE II 296) und als Legaten in Genua (IP VI p. II 314). Das Kloster der hl. Fides in Barbastro war 1100 von König Peter von Aragon gegründet und mit Mönchen aus Conques besetzt (vgl. die Urkunde von 1101 bei RAMON DE HUESCA, Teatro histórico de las iglesias del reyno de Aragon IX 459 n. 14). Der mit besonderer Wärme genannte Bruder Bonifaz ist wohl der spätere Abt von Conques (vgl. das Privileg Calixts II. von 1119 bei WIEDERHOLD, Papsturkunden in Frankreich VII 46 n. 12).

Der Text läßt zu wünschen übrig; an einigen Stellen ist er abgerieben oder bis zur Unlesbarkeit verblaßt.

^a Hier fehlt wohl nur ein Anknüpfungswort, wie porro, praeterea oder etiam.

Albertus sancte R(omane) ecclesie sub titulo sancte Sabine presbiter cardinalis. Venerabili et dilecto in Christo confratri Poncio Rotensi qui et Barbastrensis episcopo eternam in Domino salutem. Quam deuotus et curiosus in dispensatione sacri et pontificalis ministerii sitis, luce clarius demonstrat questionum multitudo, quas per karissimum nostrum Bonifatium sancte Fidis modo a nobis exquisiuit debita ordini uestro sollicitudo. Unde magne uestre karitatis affectu ductus, ad explanandam tot utilium questionum solutionem sepe privatim, tandem in publico domnum M. uenerabilem Portuensem episcopum, uirum in ecclesiasticis consuetudinibus eruditum, ceterosque fratres nostros cardinales conuocauit et cum his, nil me solum agere uolens, de talibus conferre studui. Quod cum quedam ex his qualiter sint obseruanda sacris in canonibus repperiantur, mira tamen dispensatione a nobis^a tractanda sunt, ne illis uideatur dari auctoritas licentie, qui non puro et integro corde affectant consequi donum remissionis et misericordie. Ad illos igitur sermo noster^b est dirigendus, qui non sumunt occasionem peccandi ex impensa misericordia, sed qui pie uolunt uiuere in Christo, ut per bonorum operum exhibitionem ad gaudia transferri ualeant sempiterna. De cetero noueritis, quia post diutinam fratrum nostrorum collationem ea que karitati uestre dispensatorie dirigo, a domino nostro papa Pascali diligenter cum eis de fratribus nostris, presente predicto karissimo nostro Bonefatio mecumque conlaborante in scribendo et dictando, inuestigata et examinata pro authenticis sunt habita. Que cum sepe perlegeritis, memor mei^c queso semper sitis in sacris orationibus uestris. Valet.

§ Si ordinati uno eodemque die per omnes gradus sacrificare possint, si ad hoc ministerium per bonam uitam idonei comprobati fuerint?

Manifestum censura canonum satis est, quia per legitima temporum interualla qui ordinandi sunt debent ordinari. Quod si tamen non simoniace quislibet omnes gradus pariter accepit, si talis eius uita comprobata fuerit, ut ad hoc ministerium dignus inueniatur, cum iniuncta penitentia potest ei sacerdotale officium concedi, quia, ut uerum^d fatear, plus illi obfuit qui huiusmodi ordinationis auctor extitit, quam huic qui cum bona tamen deuotione ipsos sacros ordines suscepit.

§ Si confirmati a simoniacis debeant reconfirmari?

De illis qui nescienter confirmati sunt a simoniacis, nulla instruimur auctoritate, ut iterum debeant confirmari, quia, ut in sacris inuenitur canonibus, nulli sacramento faciendo est iniuria.

§ De his qui discredunt, quomodo debeant reconciliari?

Quicumque diabolica seductione ducti ad heresim uel ad Iudaisum seu ad paganismum uersi sunt, diuino tamen instinctu moti redire uolunt ad fidei unitatem, indieta misericorditer penitentia usque ad mortem cum manus impositione per sacram orationem suscipiendi sunt, ad nullos tamen^e ecclesiasticos gradus promouendi.

§ Quod crux Domini uel calix non oleo, sed crismate debeant^f inungi?

Crucem Domini uel calicem, unde interrogasti, non oleo, sed crismate pro consuetudine Romane ecclesie solemus inungere, quia et sic orationum instrumenta demonstrant, que^g ad eiusdem ministerii ordinem pertinere uidentur.

^a a nobis *von anderer Hand auf Rasur.* ^b nostro. ^c mei *nachgetragen.* ^d uerus.
^e tamen *fehlt.* ^f debent. ^g quo.

§ Utrum sit ieiunandum in uigilia epiphaniae?

In uigilia epiphaniae quod sit ieiunandum nulla sumus sanctorum patrum fulti auctoritate, sed celebraturi tante sollempnitatis^a ministerium, quod ad eundem diem pertinet, solummodo dicimus, sicut in antiphonario uel sacramentario continetur^b.

§ Quibus temporibus »Flectamus genua« dicatur?

Quod in quadragesima »Flectamus genua« feriatis dicatur, dubium non est, sed super hoc sabbato pasce et III^{or} temporum sabbatis, excepto illo de ebdomada pentecostes, eo quod festiuos dies illos ducimus, »Flectamus genua« pro consuetudine nostra dicimus, cum constet etiam, quia in his diebus ordinationes possunt celebrari, quae^c sine »Flectamus genua« agi non solent.

§ Qualiter Rome dicant uespere in nocte sabbati pasce?

In nocte uero sabbati pasce post communionem sanctam pro uesperis psalmum »Laudate Dominum^d omnes gentes« cum Alleluia et Antiphona semel dicimus, deinde cum Alleluia et Antiphona »Vespere [autem] sabbati«, »Magnificat anima mea Dominum« prosequimur, domino papa ante ipsum altare, ubi canitur missa, »Gloria«^e ad complendum dicente; sicque missa die illo finitur cum »Benedicamus Domino«.

§ Quod »Gloria in excelsis Deo« in aduentu^f Domini non dicatur?

In festiuitatibus sanctorum aduentus Domini seu diebus dominicis »Gloria in excelsis Deo« non dicimus nec dalmaticis utimur, quia, quamuis gaudium adnuncietur natiuitatis Domini, dies modo sunt afflictionis et ieiunii. Verumtamen in festiuitatibus sanctorum nostrorum quidam astipulantur^g debere dici »Gloria in excelsis Deo«, quod nonnulli faciunt, sed nos^h ut in quadragesima opponimus sacri ieiunii temperantiam, quando ipsa »Gloria in excelsis Deo« non dicitur, ut demonstramus, quia in luctu sumus et penitentia.

§ Quod transfiguratio Domini sit celebranda?

Transfiguratio Domini non adeo festiue ut apud multos Rome celebratur, tamen euangelium et cetera ad eundem diem congruentia dicimus, non illis dissonando, qui festiue hunc diem sunt celebraturi.

§ Quod in quadragesima, si necesse sitⁱ, dedicatio ecclesie debeat fieri?

In die consecrationis aeclesiarum, licet magna debeat agi sollempnitas, minime tamen inhibet Romane ecclesie consuetudo, quin in quadragesima necessitate exigente fiat ab episcopis altaris uel ecclesie consecratio, excepto quod non debet cantari »Alleluia«.

§ Si homicide facti monachi^k possint uel quatuor gradus minores suscipere?

De homicidis, qui sumpto monastico habitu penitentiam in monasteriis agunt, patens ratio est, quod nec ad III^{or} minores gradus promoueri possunt, cum etiam censura canonum eosdem^l gradus amisissent, si post tales^m ordinationes homicide esse comprobari potuissent. Alias autem pro seruitio aeclesie concedi potest, si aliquam litterarum scientiamⁿ sortiti fuerint.

^a tantam sollempnitatem. ^b continet. ^c qua. ^d deum. ^e Colle. ^f aduentum.
^g astipulanter. ^h non. ⁱ sine cessesu. ^k modo. ^l eodem. ^m talis. ⁿ scientia.

§ De presbiteris uel clericis si pro suis criminibus debeant pelli ab aeclesia?

Inter penitentiam clericorum et laicorum distantia talis debet fieri, quia laici quod in seculo publice peccant, publice in seculo debent penitere; clerici uero uel presbiteri, ne illis uideatur dari licentia uagandi, si in seculo publice peniterent, pro qualitate culpe secundum deliberationem sui episcopi infra uel iuxta aeclesiam in loco constituto peniteant, donec satisfaciant.

§ Si paruuli pueri sint communicandi?

Pueros paruulos lauacro regenerationis susceptos si tales sunt, ut scienter possint comedere, communicandos censemus; alioquin solo austu dominici sanguinis sunt communicandi. Similiter^a in morte eorum debet fieri.

§ De lapsis sacerdotibus si debeant in gradum pristinum restitui?

De^b lapsis carnaliter sacerdotibus magna circumspectione considerandum est quod debeat responderi, cum et canones super hoc tibi uideantur diuersi et multa sint luxurie genera, que diuersis modis coinquinant hominem. Sed nos uolentes^c canonibus ius suum seruaturis consona discernere, illos^d dicimus posse per Dei misericordiam^e releuari ad pristinae dignitatis statum peracta penitentia, qui non ex diutina deliberatione, sed fortuito labuntur et mox compuncti corde dolent nimium se perpetrasse quod non licuerat. Circa tales igitur absque ulla dissonantia canonum est exhibenda misericordia, quibus^f est in mente non relabi, sed semper de uirtute in uirtutem proficisci.

§ De muliere que fornicatur^g cum germano uiri sui uel cum huiusmodi, si uir^h eius, quia non potest illam retinere, possit aliam ducere?

Si mulier fornicata fuerit non cum propinquo uiri sui, potest ei per misericordiamⁱ peracta penitentia reconciliari. Si autem cum germano uel propinquo adulterio mechatur^k, sine spe coniugii erunt. Similiter et uiro bonum esset in continentia perseuerare. Quodsi se continere non potest, dispensatorie concedi potest, ut aliam ducat, ne forte in peius ruat, quia huiusmodi^l culpa non illi, sed adulteris est inputanda.

§ De muliere que ui oppressa est.

Si qua mulier a propinquo^m uiri sui certa comprobatione oppressa fuerit, cum innoxia sit, potest misericorditer uiro suo restitui, quia [non coin]quinatur corpus nisi de consensu mentis.

§ⁿ Qualiter in Romana ecclesia misterium Dominici corporis et sanguinis administretur?

Quia de latere Domini exiit^o sanguis et aqua in remissionem peccatorum, in dextero latere calicem cum uino [ponimus], hostia[m uero] in sinistro et pro sudario seorsum^p inuolutum plicatum pro consuetudine nostra ab illo tamen dissonan[t qui] calicem [et] hostiam ponunt et cum corporali tam calicem quam hostiam. . . .

^a simili et. ^b Partem de. ^c qualis? ^d de illos. ^e misericordia. ^f qui . . .
^g qua fornicat. ^h unlesbar. ⁱ misericordia. ^k et meca. ^l huius modo. ^m appropinquo.
ⁿ der Schluß, von anderer Hand eingetragen, ist am Ende stark verbläßt und fast ganz unlesbar. ^o exit.
^p storsum.